

Het eindspel is begonnen

Het lijkt er veel op dat de dagen van de euro geteld zijn. Als een giftige zwam vreet de rot zich door het eurogebouw, waarbij steeds meer landen betrokken raken. Als economen kunnen we het proces bestuderen als een zeldzame gelegenheid om in de realiteit een implosie van een muntunie waar te nemen. En natuurlijk weten wij allemaal precies hoe het zit, en kunnen zogenaamde top-economen ons feilloos oplossingen voortoveren, waardoor wij moeiteloos uit deze boze droom kunnen stappen. In de praktijk is het echter een heidens vraagstuk. Het gaat om volkshuishoudingen die jarenlang enigszins op de pof hebben geleefd in de verwachting van eeuwige en automatische groei, waardoor gemaakte schulden in de toekomst wel zouden worden afgelost. Die droom is voorbij. Wanneer bijvoorbeeld de nieuwe Franse president preekt dat er groei moet komen, is dat een machteloos gebaar, net zoals de Lissabon-strategie, vastgesteld in 2000 door de Europese Raad. Ik citeer: “Vóór 2010 moet Europa de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie in de wereld worden, in staat zijn tot duurzame economische groei, en zorgen voor meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang.” Er is natuurlijk weinig van terechtgekomen, want praatjes vullen geen gaatjes.

Bij de afkondiging van de muntunie ligt het echter anders. Het was geen praatje, maar een haast irreversibel feit. Zeventien leden van de EU hebben zich laten meeslepen in een monetaire unie zonder dat de basisvoorwaarde voor zo'n unie was gerealiseerd. Die basisvoorwaarde is het opgeven van de nationale autonomie op het gebied van het overheidsbudget en de financiële, economische en sociale politiek. Men had het kunnen weten en er is voor gewaarschuwd, bijvoorbeeld door mij, maar veel sterker, hartstochtelijker en overtuigender door de groep van Klamer en Kleinknecht. Geen enkele muntunie waarbij niet aan die essentiële voorwaarde was voldaan, heeft het in de loop der historie langer uitgehouden dan enige decennia. Op het moment, nu het kalf welhaast verdrongen is, begint er langzaam de hoop te gloriën dat de Europese Commissie die monetaire autoriteit kan, mag en moet oprichten,

BERNARD VAN PRAAG
Emeritus hoogleraar aan de Universiteit
van Amsterdam

maar de vraag is of het niet al te laat is. De gezamenlijke reserves van de eurolanden zijn nu te laag geworden om de opgebouwde enorme deficiënten te compenseren, zelfs wanneer de nog kapitaalcrachtige landen, zoals Duitsland en Finland – meer zou ik er eigenlijk niet weten –, bereid zouden zijn een poging te wagen.

De analogie met de jaren dertig, waarbij de gouden standaard veel te lang werd gehandhaafd is omineus. Ook toen werd de standaard vastgehouden door een star bezuinigingsbeleid en deflatie ten koste van veel menselijk leed voor de arme en vaak werkloze burgers. De werkloze jeugd met talenten en opleiding ontvlucht de geboortegrond en zoekt haar heil

in Noordwest-Europa of nog verder weg op een ander continent. Dat is een vlucht van menselijk kapitaal. Dat gevaar dreigt nu weer en is in sommige landen zoals Griekenland, Spanje, Italië en Portugal al werkelijkheid. Het probleem is nu echter nog een stuk groter dan toen. Toen hadden we gefixeerde wisselkoersen maar verschillende munten; nu hebben we ook één fysieke munt: de euro. Bovendien zijn de internationale handelscontacten veel intenser dan in de jaren dertig.

De vraag is nu wat we moeten doen om het euroschip niet in zijn geheel te laten kapseizen. In de eerste plaats dienen we ons voor te bereiden op het kappen van de trossen. We zullen sommige landen moeten laten gaan, daar helpt geen moedertjelijf aan, en zelfs geen Olli Rehn. Hoe moet dat plaats vinden? Dat moet gerealiseerd worden over een weekeinde, wanneer al het giraal geld in dat land, luidend in euro's, zou moeten worden geblokkeerd. Datzelfde zou moeten gelden voor de buitenlandse vorderingen in euro's. Die bedragen zouden moeten worden geherwaardeerd in termen van drachmes, lires peseta's, of wat dan ook, tegen een realistische koers. Het chartale geld in euro's zou geleidelijk uit de roulatie gaan volgens de wet van Gresham. Meteen na het weekeinde zou de staat de munten en bankbiljetten in de nieuwe of oude geldsoort in roulatie moeten brengen.

Ik weet dat dit een paardenmiddel is, maar na een korte paniek en een forse devaluatie zullen Griekenland, Italië of Spanje opleven en zullen er weer nieuwe bladeren ontspruiten op het schijnbaar dode hout.

